

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Η ΟΛΙΓΓΑ

— Έχει τριγύρω από την Πλατεία Κ..... ήταν σε κάποιο δρομάκι που δε θυμάμαι τώρα τ'ονόμα του, ούτε τ'ον αριθμό. Ήταν όμως πασιγνωστό για την εποχή μας σ' όλη τη νεολαία κι' ακόμα περισσότερο στους νεαρούς ναυτικούς, κάθε δεκαπέντε Κυριακάτικα, και κάθε σκόλη, το σπιτάκι με τα χαμηλά τέσσερα μαρμαρένια σκαλοπάτια και με τα κλειστά παράθυρα προς το δρόμο, είχε τις μεγαλύτερες δόξες του και την περισσότερη κίνησι με το ακατάπαυτο πήγαινε κι' έλα. 'Ανάμεσα απ' τις γριλλίες οι φωτεινές γραμμές προβάλλονταν στ' αντικρινό πεζοδρόμιο, και τότε τότε σκιές πηγαίνοντες βιαστικές, τρέχοντας σαν να παίζουν κυνηγητό και μερικά γέλια και φωνές μ' όλο το κλείσιμο των παραθυροφυλλίων έφταναν ως έξω κι' έδιναν κάποια ζωηρότητα κι' ένα τόνο χαρής στο μεγαλύτερο και μονότονο δρομάκι της νέας συνοικίας που έμοιαζε σαν όλους τους άλλους δρόμους τους νεοχαρμένους, με το πλήθος των άσημων ανθρώπων του 'όλου' χωρίς ζωή, χωρίς ψυχή, χωρίς φυσιογνωμία ιδιαίτερη καμιά.

Έκει καθόταν, ή μάλλον είχε στήσει τη φωλιά της ή 'Ολιγγα, ξεπεσμένη Ρώσα από την 'Οδησσό, και είχε διαλεγμένες τέσσερις πέντε πουλακίδες τριγύρω της. Οι δουλιές πήγαιναν καλά. 'Όλες όμως τις έβαζε κάτω στην δημοφιλία, στη λεβεντιά και στα καμώματα αυτής ή ίδιας.

Αμα ο άνθρωπος νιώσει βαθειά ότι συχαίνεται τον έαυτό του, θα πη πως άρχίζει να ξεαγνίζεται. Αμα το έγω του, και το σώμα του για το όποιο χαλάει το κόσμο, άρχίζει να του προσενή κάποια αηδία, — κάτι περισσότερο — φρίκη, συχνά μάρα και αντίπαθεια, αυτό σημαίνει πως βρίσκειται σ' α πρώτα βήματα να ξεαλωθώ και ότι μπορεί να γνωρισθώ πια με το πνεύμα του και την ψυχή του.

Ε λοιπόν: έγω το γνωστώ όλο αυτό στη 'Ολιγγα; Την κοινή. Ένα δειλινό χειμωνιάτικο ξεαλώθηκε κι' αυτή και μ' έκαμε και μένα διά μιάς να συχαθώ τον έαυτόν μου και να νιώσω το πνεύμα μου καθαρότερο, και την ψυχή μου ανώτερη.

**

Πάνε είκοσι χρόνια από τότε: 'Εμείς οι ναυτικοί όσο βρισκόμαστε μέρες, βδομάδες, και μήνα καμιά φορά άπάνω στην άγκαλιά της θάλασσας σιγά-σιγά ξεχνούμε τον έαυτό μας: τα μάτια μας ανοίγονται σε μακρινούς άνοιχτούς ορίζοντες και κάπως κοιτάζοντας πέρα στ' άνοιχτά, ζούμε άσυνείδητα σε κόσμους όνειρεμένους. Αμα ξαναπατήσουμε τη στεριά, γινώσκουμε οι συνηθισμένοι άνθρωποι, με περισσότερη μάλιστα όρμη και όρεξη για τη ζωή. Πήγαμε με το άπιστο στοίχειό δεν ξέραμε κι' αν θα ξαναγυρίσουμε γι' αυτό γυρίζοντας όρμώμε να πάρουμε πίσω την ά-

γωνία μας, τους κινδύνους μας, τις κακουχίες μας, τις στερήσεις μας. Θέλουμε να πιούμε, να μεθύσουμε, να γλεντήσουμε ν' άγκαλιάσουμε, ν' άρπάξουμε ότι παρά λίγο να μās ξεφύγη για πάντα.

Βγαίνοντας απ' το καράβι ύστερ' από ταξίδι 'μερών στο πέλαγος, εκείνο που πρωτοκέρφηκα ήταν το σπιτάκι με τα φωτισμένα παράθυρα στην παράμερη γειτονιά, και στον μονότονο δρομάκο! Τραβούσα μ' όλη την όρμη και τη διάθεσι των τριάντα μου χρόνων, απ' ού είχα φάει κι' είχα πιη και γλεντοκοπήσει σε μιά μπυραρία.

Ήμουν τέλεια στο κέφι, και πηγαίνοντας στο δρόμο συλλογιόμουν όλο φιλήματα κι' άγκαλιές κι' απολαύσεις και ξενύχτι με τη γυναίκα, την αιώνια γυναίκα, σκλάβα και άρχόνισσά μας, σκομπιδι και είδωλό μας, διάβολο και Θεό μας.

Όπως ο κοασοπατέρας πλαταγίζει αλό πριν τη γλώσσα του νιώθοντας τη γεύσι του κρασιού: όπως ο λαίμαργος γλύφεται από πριν με την

άνανησι παληού φαγιού. Έτσι βρέθηκα στη γωνιά του δρόμου, πηγαίνοντας σκυφτός και προσεχτικά τοίχο τοίχο των αντικρινών σπιτιών.

Μ' έσταμάτησαν άπάνω στο πεζοδρόμιο οι παράλληλες φωτεινές γραμμές που προβάλλονταν από τις γριλλίες. Μά τούτη τη φορά μού φάνηκαν πιο χλωμές, πιο αδύνατες, πιο άτονες. Ίσως να ήταν κι' απ' το ποτό, που γελιόμουν. Ίσως να μην έβλεπα καθαρά μπροστά μου. Αισθανόμουν όμως καλά την καρδιά μου να χτυπάη άτακτα, με πόθους ζωηρούς: κι' έμπρός στα μάτια μου να ζωντανεύουν εικόνες σχετικές με το πρόστυχο και βάνασο και ταπεινόν άναμενόμενον! Διασκελίζω βιαστικά το δρομάκι και με δυό βήματα βρίσκομαι στην πόρτα. Μιά σκιά στέκεται μπροστά και μού κλείνει την είσοδο. Τί διάβολο θέλει ο χωροφύλακας εκεί: τί τρέχει;

— Περάστε κύριε... περάστε! Παρακαλώ!

Μου ήλθε να τον στείλω στο διάβολο: είχε ένα τέτοιο ειρωνικό ύφος, και σαρκαστικό τόνο φωνής μ' όλη την ευγένεια που μιλούσε: κι' έγω δε δεχόμουν άστεία!

Μπήκα μέσα με μιάς, κι' ανέβηκα τα σκαλάκια τα ξύλινα που έτριζαν στα βαρειά βήματά μου. Μόλις ανεβαίνω άλλη σκιά... άλλος χωροφύλακας όρθιος στη μέσα πόρτα: σοβαρός, άκίνητος, σαν ψεύτικος. Κι' αυτός τ'ά ίδια.

— Ορίστε κύριε... περάστε μέσα.

Ο αυτός ειρωνικός τόνος, το αυτό σαρκαστικό και ένα μειδίαμα παγωμένο!

Μου έκανε έντύπωση, ή άπόλυτη ήσυχία: ούτ' ένα τραγουδάκι από μέσα: ούτ' ένα γέλιο: ούτε μιά φωνίτσα. Τί ένιαν οι πουλακίδες. Αλλ' αν σκόρπισαν ούτες ή αν έλειπαν τί γίνεται ή 'Ολιγγα, αυτή ή λάλα και γελαστή, και φωνακλού και πρόσχαρη;

Η κάμαρα ήταν όμως φωτισμένη: Μπορεί και να είναι ξεπλωμένη στο κρεβάτι. Άνθρωπος είχε κι' αυτή. Η δουλειά δουλειά και ή άνάπτυξι δικαίωμα: Μά τί διάβολο θέλουν οι χωροφύλακες; Μισοκροφίτης και σιγοσφυρίζοντας απρόσβω την πόρτα και... ξαναστρόφω πίσω σ'α να με χτύπησε κάποιος κατακέφαλα.

Δυό κλινοσανίδες στρατιωτικές, μιά κουβέστα οριζμένη από πάνω κι' ένα σχήμα ανθρώπινο διαγοφόμενο χυτό από κάτω στα πόδια ως άπάνω: άπάνω έχει που πρόσβαλε ένα πρόσωπο με έσπικα ξανθά μαλλιά, χλωμό, με τη μαρμαρίνη άνέκφραστη του θανάτου άκινήσια. Δυό σπερματόετα σε δυό κατιμέρια πρόχειρα. Απ' ή δυό μεριές. Τι που άλλο!

Μπορούσα να μη δώσω ένα φίλημα εκεί άνω μέσα απ' τα κατσαρωμένα άτακτα μαλλιά; Κ' έπειτα; Έπειτα δεν θυμούμαι. Νομίζω πως βρέθηκα τρέχοντας στο δρόμο. Δεν ένιωθα να έχω σώμα. Νομίζα ότι είχα ξεαλωθώ!

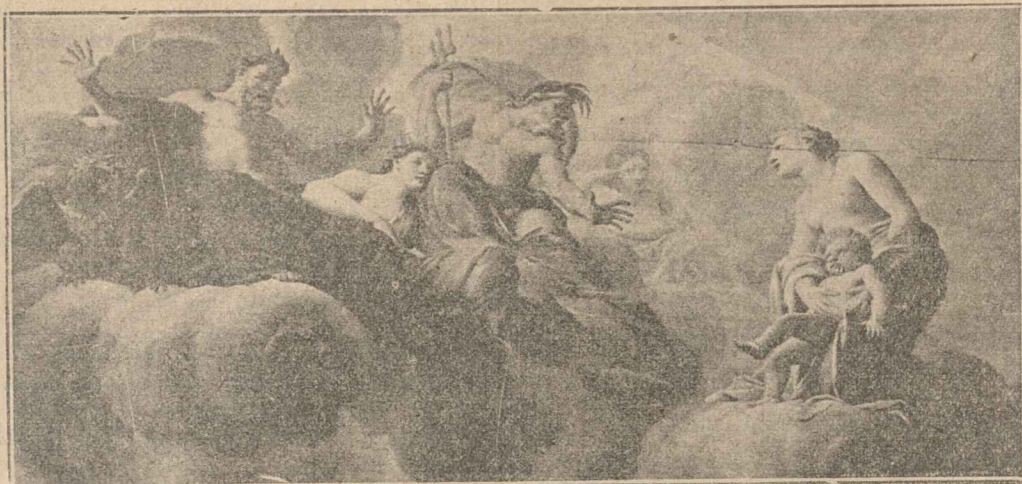

ΔΕ-ΣΥΑΙΡ.—Κλειώ

Τμήμα (εικόνες, (Μουσείον Λεούβρου)

ΛΑΥΡΑΣ

Ο ΑΒΡΟΣ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΛΕ ΣΥΑΙΡ

Ἡ Ἀφροδίτη παρουσιάζει τὸν Ἔρωτα εἰς τὸν Δία
(Μουσεῖον Λούβρου)

Ἡ θετική φιλοσοφία, ἡ ἀναπηδήσασα ἀπὸ τὰ δόγματα τοῦ Ντεκάρτ, ἐκτὸς τῆς φιλολογίας, ἐπηρέασε καὶ τὴν Γαλλικὴν τέχνην τοῦ 17' αἰῶνος. Τὸ ἐκλεπτισμένον κοινὸν τῆς ἐποχῆς ἀξιοὶ νὰ βλέπῃ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης τοὺς κανόνες τούτους τῆς λογικῆς καὶ τὴν ἀλήθειαν κυριαρχοῦσαν. Ἡ ἀρχαιότης, τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζουν εἰς ὅλα τὰ ἐπικαιρά θέματα ἐνεθουσίαζε τὸν νέον κόσμον καὶ τὴν νοοτροπίαν του. Ἡ δὲ μοναρχία, συνάξει γύρω τῆς τοὺς καλλιτέχνες ἐνθαρρύνουσα τὰς τάσεις τῆς ἀναγεννωμένης ἐπὶ τῆς ἀληθείας τέχνης.

Τὰ θέματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξαπλοῦται ἡ τέχνη εἶναι ἐκτὸς τῶν μυθολογικῶν καὶ κλασσικῶν, θερησκευτικῶν ἀλλὰ μὲ ἐντελῶς διάφορον πνεῦμα ἀπὸ τὰς θερησκευτικὰς συνθέσεις τοῦ μεσαίωνα καὶ τῆς ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως. Εἶναι τρόπον τινὰ μία ἀνάμειξις τεχνικῆς τῆς Χριστιανικῆς ἐμπνεύσεως μὲ τὴν ἀρχαιότητα, μὲ τὴν Καρτεσιανὴν φιλοσοφίαν. Θριαμβεῖ τὸ κλασσικὸν πνεῦμα μετὰ τοῦ ἀκαδημικοῦ.

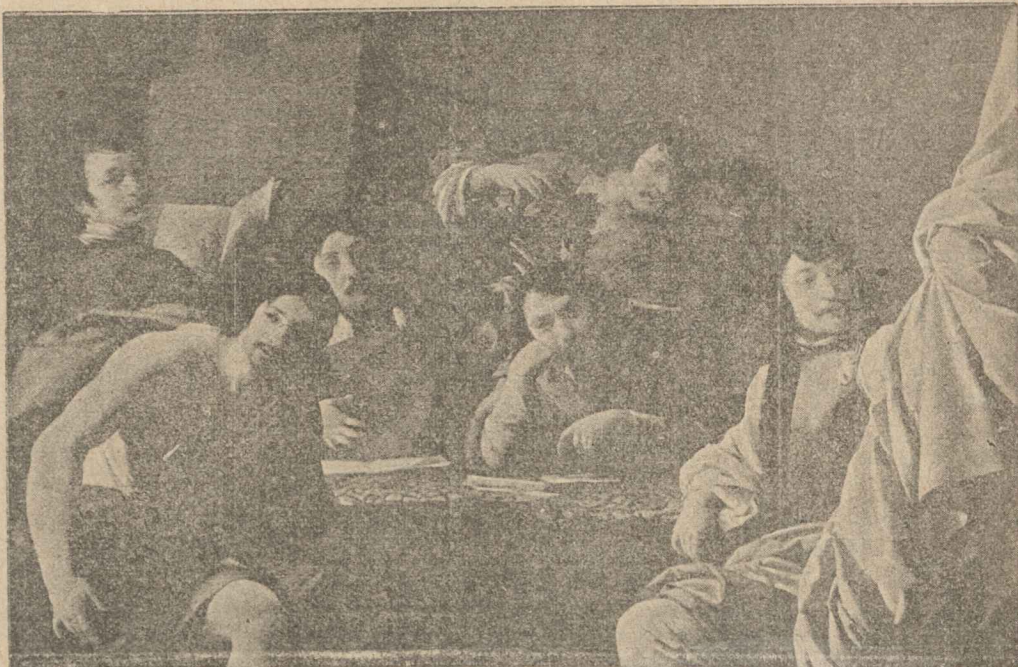
Οἱ καλλιτέχναι συσπειροῦνται εἰς καλλιτεχνικὰ σωματεῖα, Ἀκαδημίας, σχολάς, καὶ ἐγείρουν ὁχρώματα καλλιτεχνικῶν ἀξιωματῶν. Μία προσπάθεια φαίνεται παντοῦ νὰ ὑποταχθῶν ὅλοι οἱ τεχνικοὶ ρυθμοὶ εἰς μίαν ὁμοιομορφίαν. Καὶ οἱ περισσότεροι τῶν καλλιτεχνῶν ἀποδέχονται τὴν ἐπέμβασιν αὐτὴν τῆς φιλοσοφίας, ἀναφαίνεται μία ἐνότης ἀποτελοῦσα μίαν σχολήν.

Μετὰ τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς Λε Ναὶν ἰδρυτὰς τῆς πραγματικῆς τέχνης, μετὰ τὴν καταπληκτικὴν εὐχέρειαν τοῦ Καλλὸ, τοῦ γενναίου θεατιστοῦ, ἡ ἀλήθεια ἐπιβάλλεται εἰς τὴν τέχνην ὁλοκληρωτικῶς. Ἡ ἐπιβολὴ ὅμως αὕτη τῆς σχολῆς τῆς προελθούσης ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ντεκάρτ ἢ νὰ φθάσῃ μέχρι ξηρότητος, μέχρι στενωπῆς τῆς ἐμπνεύσεως.

Τὴν ὑπερβολὴν αὐτὴν ἐμετρίασε ὁ Εὐστάθιος Λε Συαίρ, Παρισινὸς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γέννησιν (1616). Ἀνανεωτὴς τῆς τέχνης, ἐκνέριόρχησεν αὐτῆς καὶ κατῴρθωσε νὰ δώσῃ μίαν ἰδιαιτέραν σφραγίδα εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἀποφεύγων τὴν δουλικὴν ὑποταγὴν εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς σχολῆς τῆς κυριαρχούσης εἰς τὴν τέχνην τοῦ 17' αἰῶνος.

Πράγματι ἐμετρίασε τὴν σκληρὰν ἐπιβολὴν τῶν Καρτεσιανῶν δογμάτων μὲ μίαν λεπτότητα, ἄβρως ἐμπνεύσεως καὶ ἄβροτέρας ἐκτελέσεως. Τὸ σχέδιόν του, τὸ χρῶμα του, τὸ ξανθὸν καὶ γλυκὺ φῶς ποὺ περιλούει τὰς συνθέσεις του, μᾶς γοητεύουν καὶ τοῦ δίδουν μίαν ἐντελῶς ἐντελῶς ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν Γαλλικὴν τέχνην. Πολλοὶ τὸν παραβάλλουν πρὸς τὸν Ραφαῆλον, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ τὸν κατηγοροῦν

διὰ μίμησιν. Πραγματικῶς παρουσιάζει πολλὰς ἀναλογίας μὲ τὸν Ραφαῆλον. Ἠγάπησεν ὅπως καὶ ἐκεῖνος τὴν λεπτότητα καὶ τὴν χάριν, ὅχι μόνον εἰς τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχέδιον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν δημιουργίαν τῶν ἔργων

«Φιλικὴ συνάθροισις» (Μουσεῖον Λούβρου)

του. Ἀκόμη καὶ ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε πολὺ ἀναλόγος πρὸς τὴν τοῦ Ραφαήλου. Ἐξησεν ὀλίγον καὶ ἀπέθανε νέος. Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε ἡρεμὸς καὶ μετρία. Δὲν ἐαζίδευσεν, δὲν ἐπλήθη ὑπερβολῶς. Δὲν ἐδοκίμασεν ὅμως ἀποτυχίας καὶ

δυσμενείας. Σχεδὸν μακρὰν ἀπὸ τοὺς θυροῦς τῆς Αὐλῆς ὁμοιάζε μὲ τοὺς ἡσυχούς ἐκείνους ζωγράφους τοῦ μεσαίωνα, οἱ ὁποῖοι μὲ ἡσυχίαν καὶ ὑπομονὴν ἐκόσμησαν τὰ χειρόγραφα μὲ τὰς μικρογραφίας.

Ὁ πατὴρ του ἦτο ταπεινὸς ἐργάτης τορνεύς, καταγόμενος ἀπὸ τὴν Πικαρδίαν, ἀλλὰ ζῶν εἰς τὸ κέντρον τῶν Παρισίων. Δεκαπενταετῆς ὁ Εὐστάθιος Λε Συαίρ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ περιφήμου Βουέ διδασκάλου ὅλων τῶν μεγάλων Γάλλων καλλιτεχνῶν τοῦ 17' αἰῶνος.

Ὁ Βουέ ποτισμένος ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν τέχνην τῆς Ἀναγεννήσεως, σπουδάζας εἰς τὴν Βορνιάν, μετέδιδεν εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀκαδημικὴν σπουδὴν, στερεώσας εἰς τὰ ἰσχυρὰ θεμέλια τῆς τῶν γεννήματα τῆς ἐμπνεύσεως τῶν.

Ὁ Λε Συαίρ ἔμεινε ἐπὶ πολὺ πλησίον τοῦ διδασκάλου του, συνδεθεὶς μετ' αὐτοῦ διὰ τρυφερᾶς φιλίας. Εἰς τὰ διδάγματα τοῦ Βουέ, ὀφείλει τὴν Ραφαηλικὴν ἐπίδρασιν. Δὲν φαίνεται αὐτὸ πολὺ πιθανόν. Ἡ σχολὴ τοῦ Καρβάτζιο ἤκμαζε τότε περισσότερο, ὁ δὲ Λε Συαίρ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Βουέ ἐδιδάσκετο ἀπ' εὐθείας μελετῶν εἰς τὴν Βασιλικὴν Πινακοθήκην τὰ ἔργα τῶν ἰταλῶν ζωγράφων πρωτοτύπων ἢ ἀντίγραφα.

Ὑπῆρξε ἀκανοπότης ἐργάτης, ἀπέδωκε νέος εἰς τὸ παρισινὸν ἐργαστήριον τοῦ (1655) καὶ ἀφῆκε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων. Πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι ὁ θάνατός του προῆλθεν ἀπὸ ὑπερκόπωσης. Εἰργάζετο ἀκαταπαύτως θέλων νὰ ὑπερβῇ ὅλους τοὺς συγχρόνους του. Καίτοι ἀπὸ τὸν πυρετὸν εἰργάζετο χωρὶς ἀνάπαυσιν καὶ ἀπέθανεν ὡς στρατιώτης ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς τέχνης.

Τὰ πρῶτα ἔργα του δεικνύουν κάποιαν ἐπίδρασιν τοῦ Βουέ. Ταχέως ὅμως χειραφετεῖται καὶ ἀναπτύσσει μίαν ἐξαιρετικὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἀντὶ νὰ μαράνη ὁ ἀκαδημισμός, καθιστᾷ πλέον ἐκλεπτισμένην καὶ εὐχάριστον. Εἰς τὴν λεπτότητα αὐτὴν ἰδιαιτέραν χάριν προσθέτει ἡ χρωματιστικὴ ἁρμονία του. Τίποτε τὸ ὑπερβολικόν, τίποτε τὸ ἐπίπλαστον· οἱ λεπτοὶ καὶ θερμοὶ τόνοι τοῦ ξανθοῦ φωτός του ἐνδύνουν ὡραία σώματα μὲ ἁρμονικὰς κινήσεις. Καὶ ὁ θεατὴς μένει γοητευμένος πρὸς τὴν ἡρέμην αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπρεποῦς δημιουργίας, τῆς ἰσορροπίας, γενναίας, χωρὶς σκληρότητα καὶ λεπτῆς ἀνεν μαλθακότητος.

ΣΤΕΦΑΝ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Ἔρως δεχόμενος τὸν θυμὸν τῶν θεῶν, Ἡρας, Ἀπόλλωνος καὶ Ἑρμοῦ
(Μουσεῖον Λούβρου)